

Бородько Владислав Юрійович,
студент групи БП-15
факультету підприємництва та права
Київського національного університету
технологій та дизайну, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Головащук А.П., к.ю.н.

УДК 340.5

ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРЕЦЕДЕНТНЕ ПРАВО ТА ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Вступ. Більшість європейських країн відносяться до романо-германської правової сім'ї, основною ознакою якої є кодифікація законодавства та його поділ на публічне й приватне. Прецедентне право зазвичай не є поширеним для континентального типу сім'ї, проте має тенденцію функціонування та розвитку в даній правовій системі.

Основний матеріал. Судова практика широко застосовується стосовно тих відносин, які не врегульовані або повністю не врегульовані законом. Правові системи романо-германського типу, що становлять правову систему ЄС, перебувають під прямим впливом нової правової галузі – європейського права [1]. Прецеденти широко застосовуються в рамках Європейського суду з прав людини, інших інституціях Європейського союзу як неурядові міжнародні організації більшості країн Європи.

Судовий прецедент – правотворчий акт, що за умов відсутності нормативно-правової регламентації приймається судовим органом в результаті вирішення конкретної юридичної справи і містить у своїх приписах казуальну норму права, якій надається загальнообов'язковий характер при вирішенні подібних справ у майбутньому. Тобто судовий прецедент підказує іншим суддям, яке рішення слід прийняти при вирішенні аналогічних справ.

Сам судовий прецедент по-різному сприймається юристами різних правових сімей. В романо-германській правовій сім'ї, де за судовою практикою визнається вторинний характер, юрист мислить дедуктивно, від загального до окремого, а в англо-саксонській юридичне мислення інтуїтивне – від окремого до загального спрямоване на виявлення ключових аналогій і переходу від них до загальної класифікації [2].

Судовий прецедент довгий час не визнавався джерелом українського права. В Україні судовий прецедент визнається джерелом права в одному випадку – при застосуванні практики Європейського суду з прав людини (далі Суд). Застосування такої практики розпочалося моментом набрання чинності (11.09.1997) для України Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, яка була ратифікована 17 липня 1997 року Україною.

Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», від 23 лютого 2006 року, зазначає, що

суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Європейського суду з прав людини як джерело права.

Вищесказаний закон регулює відносини, що виникають у зв'язку з обов'язком держави виконати рішення Суду у справах проти України, з необхідністю усунення причин порушення Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів до неї, з впровадженням в українське судочинство та адміністративну практику європейських стандартів прав людини, зі створенням передумов для зменшення числа заяв до Європейського суду з прав людини проти України.

Тобто цей закон зазначає, що практика Європейського суду – додаткове джерело права України. Це означає, що Україна зобов'язана не тільки виконувати рішення Суду, а й застосовувати Конвенцію та практику Суду як джерела права. Це означає, що практика Європейського Суду стосовно інших країн набуває в Україні характеру обов'язковості.

Застосування прецедентної практики Європейського суду як додаткового джерела права України необхідне задля превенції порушень норм Конвенції Україною.

Окрім судової практики, Україна застосовує Конвенцію у сфері законодавства та в адміністративній практиці. Спеціальний орган представництва повинен перевірити законопроект або підзаконний нормативний акт, на які поширюється вимога державної реєстрації, на відповідність Конвенції. Всі вони мають відповідати Конвенції. Якщо за результатами перевірки цей законопроект не відповідає даним вимогам Конвенції, то це є підставою відмови в державній реєстрації.

У сферах діяльності правоохоронних органів, кримінального провадження, позбавлення свободи також застосовується постійна та з розумною періодичністю перевірку чинних законів і підзаконних актів на відповідність Конвенції. Цією перевіркою займається Орган представництва, за результатами якої подаються до Кабінету Міністрів України пропозиції, щодо внесення змін до чинних законів та підзаконних актів з метою приведення їх у відповідність з вимогам Конвенції.

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади забезпечують систематичний контроль за додержанням у рамках відомчого підпорядкування адміністративної практики, що відповідає Конвенції та практиці Суду.

Вперше прецедентне право Європейського Суду з прав людини було застосовано в Україні у Рішенні Конституційного Суду України у справі про смертну кару (29 грудня 1999 року): «Смертна кара як вид покарання суперечить також статті 28 Конституції України, відповідно до якої «ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню». Названа стаття відтворює положення статті 3 Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 року».

Питання застосування прецедентного права Європейського суду з прав людини набуває особливої актуальності й для судів загальної юрисдикції. У цьому аспекті необхідно звернути увагу на узагальнення судової практики щодо застосування Конвенції, що підготовлено заступником голови Миколаївського апеляційного суду В. Паліюком. Під головуванням останнього 7 червня 2000 року була прийнята ухвала судової колегії в цивільних справах, де вперше в історії України на рівні судів загальної юрисдикції було застосовано прецедентне право Європейського суду з прав людини (правова позиція по справі Лінгенс), а також прямо зазначено, що рішення Європейського суду з прав людини є джерелом права в Україні [3].

Європейське прецедентне право з прав людини для України є обов'язковим. Європейському суду з прав людини належить найвища юрисдикція щодо питань застосування та тлумачення Конвенції, що також безпосередньо пов'язано з частиною четвертою статті 55 Конституції України, незважаючи на те що діяльність Європейського суду є додатковою, позаяк основний «тягар» щодо цього захисту мають взяти на себе національні юрисдикційні органи. Тобто рішення Європейського суду у цій сфері буде остаточним, і його повинні виконати відповідні національні державні органи.

Імплементация Конвенції та прецедентного права Європейського суду означає здійснення міжнародних і внутрішньодержавних норм для виконання міжнародних зобов'язань, а також створення як на міжнародному, так і внутрішньодержавному рівні умов для такого здійснення.

В кожній країні діють свої правові звичаї, традиції, законодавство, юрисдикційні органи, особливості правового менталітету, правової культури, які склалися історично.

У континентальному типі правових систем нормативно-правовий акт є основним джерелом права. Традиції цієї системи відкидають прецедент як джерело права. Особливість практики Суду полягає в тому, що останній в своїй діяльності поєднує елементи як континентального, так і загального прав, обґрунтовуючи свої рішення не тільки нормами Конвенції та своєю попередньою практикою.

Імплементация міжнародних зобов'язань забезпечує входження України як країни-учасниці у єдине правове поле Європейських Спільнот та встановлення єдиного європейського публічного порядку, що базується на верховенстві права.

Норми міжнародного права, ратифіковані Верховною Радою, підлягають пріоритетному застосуванню у разі суперечностей між нормами національного законодавства.

Висновок.

На прецеденти Європейського Суду у своїх рішеннях посилаються практично всі національні суди країн-членів Ради Європи. Враховуючи специфіку перетворень у правовій сфері, що відбуваються у сучасній

Україні, та необхідність забезпечення правничими засобами нашого європейського вибору, найбільш важливим питанням є застосування прецедентного права (правових позицій) Європейського суду з прав людини у межах національної правової системи. Це є запорукою запобігання свавільним діям органів державної влади та надання правам людини та основним свободам реального змісту та надійних судових гарантій.

Список використаних джерел:

1. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: підручник / О. Ф. Скакун. – 3-те видання. – К.: Алерта; ЦУП, 2011. – 524 с.
2. Майданик Р. А. Цивільне право: Загальна частина / Р. А. Майданик. – К.: Алерта, 2012. – Т. I. Вступ у цивільне право. – 472 с.
3. Шевчук С. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні: монографія / С. Шевчук. – К.: Реферат, 2007. – 640 с.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Міжнародний документ Ради Європи від 04.11.1950 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004/stru#Stru.
5. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України [...]: Рішення Конституційного Суду від 29.12.1999 № 11-рп/99 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-99>.
7. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

Гненюк Інна Федорівна,
студентка гр. БП-2-16
факультету підприємництва та права
Київського національного університету
технологій та дизайну, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Головащук А.П., к.ю.н.

УДК 347.96

НОТАРІАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ВИЗНАННЯ МАЙНА СПАДКОВИМ

Вступ. Спадкування як специфічне правовідношення знаходиться у сфері публічних інтересів, а відтак забезпечується охоронними діями відповідних уповноважених державою суб'єктів.

Основний матеріал. До компетенції нотаріату віднесено оформлення спадкових прав фізичних та юридичних осіб, вчинення інших нотаріальних проваджень, спрямованих на забезпечення нормального ходу спадкового